

Elevplanerat arbetssätt i språkundervisningen

av Anne-Charlotte Enhamre, Marianne Fors och Else Rumar

Vid Thorildsplans och Kärrtorps gymnasier i Stockholm har vi språklärare i samarbete med Språkom i Stockholm drivit ett gemensamt språkprojekt. Projektet påbörjades år 2000 och pågick under två år. Efter projektets slut har vi presenterat vårt arbetssätt och sammanfattat våra erfarenheter i en rapport: *Att måla bilden själv – Elevplanerat arbetssätt i språkundervisningen*. Den riktar sig i första hand till språklärare i Sverige som är intresserade av nya arbetssätt. Skriften har presenterats vid lärardagar för språklärare i bl a Stockholm, Göteborg, Umeå, Sundsvall och Östersund. Dessutom har ett antal studiebesök vid våra två skolor hjälpt till att sprida kännedom om projektet och rapporten. Det har funnits ett stort intresse för vårt sätt att arbeta och därför har vi ombetts att här presentera vår skrift.

Drivkraften bakom vårt arbete var missnöjet med situationen för språkundervisningen, t ex de heterogena grupperna, avhoppet och svårigheterna att få eleverna att fortsätta med språkstudierna. Grundtanken bakom projektet var att vi bättre skulle kunna möta elevers önskan om att kunna påverka sitt eget lärande. För att uppnå detta ville vi:

- väcka elevernas intresse för språk
- individualisera undervisningen
- lära eleverna ett undersökande arbetssätt
- lära eleverna ta ansvar för sin egen inläring
- lära eleverna att kontinuerligt utvärdera

planering och uppläggning samt resultat
• integrera datorn i undervisningen

För att skapa en undervisningssituation där eleverna i större utsträckning kan arbeta utifrån sina egna intressen för att uppnå kursmålen är det viktigt att göra eleverna medvetna om hur språkinläring går till. Under en introduktionsperiod skolas eleverna in i arbetssättet. De lär sig under lärarens ledning hur man kan arbeta med de olika färdigheterna: läsa, tala, lyssna, skriva, grammatik samt ordinläring. Målet är att eleverna därefter ska stå bättre rustade att välja texter på rätt nivå och kunna använda lämpliga och effektiva arbetssätt.

Samtidigt som eleverna får större frihet måste det också finnas en övergripande struktur. Strukturen kan förstås se ut på olika sätt; det viktiga är att eleverna får tydliga ramar, att de vet vad som förväntas av dem. Vi har funnit klara fördelar i att dela in terminerna i perioder. För varje period får eleven ett planerings- och redovisningsschema. Läraren anger de fasta ramarna för perioden och eleverna väljer texter och arbetssätt som passar dem. Det är viktigt att eleverna känner stöd från läraren samtidigt som de märker att det ställs krav på egna initiativ. Vid periodens slut skall elevernas arbeten lämnas in tillsammans med en utvärdering av periodens olika arbetsmoment. Arbetena samlas i en redovisningsportfölj eller mapp, som ger underlag för lärarens bedömning av

både muntliga och skriftliga prestationer. Efterhand kan elevernas frihet att välja efter egna intressen successivt ökas, vilket visat sig påtagligt motivationshöjande.

Arbetet kan byggas upp på olika sätt, t ex kring ett gemensamt tema, utifrån helt elevvalda texter och områden, kring läroboksavsnitt med kringmaterial och utifrån en kombination av lärargengångar och elevplanering. Vi tycker att det är väldigt fruktbart att arbeta elevplanerat utifrån ett tema. Temat underlättar för läraren att formulera ramarna och ta fram intressant material, och eleverna ser tydligt hur arbetet hänger ihop.

Vi använder oss av så många olika slag av material som möjligt, företrädesvis autentiskt material. Det kan vara romaner, noveller, tidningsartiklar, ljudband, videoband, sånger, kataloger, broschyrer och bilder men också lärobokstexter, grammatikövningar och annat. Vi försöker också att integrera datorn mer och mer i undervisningen. På våra skolor har vi en språkdatasal där det finns stora möjligheter till individualisering genom olika språkprogram – något som brukar uppskattas mycket av eleverna. Det finns också mycket bra material som eleverna kan söka på Internet: information av alla möjliga slag, övningar, texter, spel. Man kan mycket väl börja arbeta elevplanerat utifrån det material som redan finns på skolan och sedan skaffa mer material successivt.

Ett av våra mål är att komma bort från stora salsskrivningar och därför har vi i stället återkommande korta muntliga och skriftliga tester. Vi poängterar ständigt hur viktigt det är med kontinuitet i arbetet, och efter ett tag upptäcker elev-

erna att det är genom regelbundet arbete de lär sig mest och inte genom att vrålplugga vid ett fåtal tillfällen. Vi har kontinuerligt låtit eleverna utvärdera det elevplanerade arbetssättet och den egna arbetsinsatsen. Eleverna är i stort sett nöjda med att få större frihet och samtidigt lära sig att ta ett större ansvar. Det som framför allt är mycket positivt är att en del elever visar sin fantasi och kreativitet. Ett exempel på detta är när elever låter sig inspireras att skriva egna dikter. Ett exempel på en positiv kommentar till att välja en egen text är följande: en elev skriver att han valt en svår text men att det gått bra att förstå den just för att han valt den själv. Man ser här hur viktigt det är att förstå vilka mekanismer som styr inläringen. Eleverna är självkritiska vad gäller den egna arbetsinsatsen. De förstår att det inte finns någon annan att skylla på. Denna reflexion visar att de håller på att utveckla sig till självständiga inlärare.

Den modell vi utvecklat är ett stöd för läraren, när kursen ska läggas upp och för eleven är den en ryggrad, som ger stadga åt den egna planeringen. Strukturen ska inte uppfattas som en ”tvångströja” då det finns stort utrymme för både lärarens och elevernas kreativitet och egna fria val.

Beställning av rapporten

Om du är intresserad av skriften kan den till ett pris av 132.50 inkl. moms beställas från:

*Thorildsplans Gymnasium
Drottningholmsvägen 82
11242 Stockholm
tel 08/50843500
fax 08/50843600*